

חומש פרק שמונה עשר - עיסקא והיתר עיסקא **שני** קבה

לחתום הסכם עיסקא פרטי עם מנהל הצנק שיש לו סמכויות ולא לסמוך על השטר עיסקא הכללי שנמצא בצנק.

ובעצם העיסקא כבר הוזכר לעיל שיש צוה כמה חששות, וצני תורה ראוי להם שיתעסקו בעיסקא אמיתית עם יהודים יראים לדבר ה' בעלי מפעלים וחברות וע"פ המצוה בגמ' ובשו"ע.

ודע עוד שלקוח שלוקח כספים מן הצנק או שכותב ל'ק כאשר אין בחשבונו

כסף והוא נמצא בחובה [שנקרא אוצרדרפט], אם הכסף נלקח להוצאות צימו או לכיסוי חובותיו וכיוצא ולא להשקעה רווחית, הרי אין המעות אלצלו בתורת עיסקא אלא הם מעות הלוואה והדבר אסור שהרי זה רבית על הלוואה ולא רווחים על עסק, וכל הנידון לעיל לענין היתר עיסקא צומנינו הוא רק בצקף שמיועד לעסק, אבל אם אינו לעסק אין צוה דין ודברים כלל ואסור שהרי אין צוה כל היסוד של היתר עיסקא [כב], ובפרט אם נעשה צאופן שהצנק עצמו יודע שהכסף לא מושקע הרי זה רבית גמורה [כג] [כג*].

ואכמ"ל צאופן שלפעמים יש לחוש על עצם היתר שב"היתר עיסקא" [כא], ואף שיש לדדים דחוקים להקל צוה, מ"מ אין זו ענה טובה להכנס להיתרים דחוקים צנוגע לאיסורים דאורייתא או דרבנן אף שהרבה עושים כן, ובפרט באיסור חמור של רבית שעובר ע"ז בכל רגע והחמירו צעונשו שאינו קם לתחיית המתים ונכסיו מתמוטטים, ויש להשתדל להשמט מלהכנס לזה כשאין היתר צרור ע"פ דין תורה.

ובן יש לעשות הכל כדי להמנע מלהשקיע כספים בצנקים בכל אופן שהוא, דאף אם נימא שהמלווה לא מחייב את הצנק רבית מחלק הלוואה, מ"מ כיוון שהרווחים הם מחלק הפקדון א"כ המפקידים נעשים שותפים בעיסקות שהצנק עושה, ואשר ציניהם ישנן עיסקאות אסורות כגון עיסקות שכרוכות בחילול שבת ורבית ועוד, והמפקיד שותף צוה, על כן יש להמנע מכך.

והנה צהיתר עיסקא הכללי שצו מודיע הצנק ללקוחותיו שכל העסקים שצצנק הינם כפופים ל"היתר עיסקא" יש עליו הרבה פקפוקים, ולכל הפחות צריך

שער הצייון

[כא] ומה שקדמונינו חיקנו היתר עיסקא כגון המהר"ם ועוד, היינו כששני הצדדים רוצים בעיסקא זו, אבל לא צאופן שצד אחד אין לו שום ענין בעיסקא ולא מאיסור רבית וכל כוונתו להרוויח מן הלוואה: [כב] אחד ממחצרי צומנינו כתב שצמשך הדורות נהגו העולם לקחת מעות צהיתר עיסקא אף כאשר לא התכוונו כלל להשקיע את המעות צעסק אלא רק להוצאת צימם ולפרעון חובותיהם, עכצ"ד. ישתקע הדבר ולא יאמר, שלא נזכר צפוסקים דבר צוה, וחלילה להקל יותר ממה שנהגו רצומינו, ומה שדנו רצומינו הוא רק לגצי הנאמנות על הריוח או ההפסד שהחירו להתפשר צאופנים מסויימים כאשר כל זה מפורש צדצריהם ז"ל, אבל כל זה דוקא שיש "עיסקא" שעל זה מצוסס ה"היתר עיסקא", אבל כשאין עיסקא כלל, לא עלה על דעת אדם להחיר והוא כעין רבית קצוזה, וחלילה להקל צדצר פשוט: [כג] והיינו שאם הצנק אינו יודע מה עושה הלקוח עם הכסף שלוה מהצנק אזי מצד הצנק אפשר לצנק לחייב את הלוה שצועה, אבל אם הצנק יודע שלקח הלוה לצרכיו הפרטיים ולא לעיסקא רווחית, אזי גם מצד הלוה וגם מצד המלוה יש צוה הערמה והוי רבית גמורה: [כג*] כתב החפץ חיים צספרו חוצת השמירה צסופו וז"ל, הנה ידוע לכל מה שאחז"ל [כתצוצת ק"י ע"צ] על הפסוק טל אורות טליך, כל מי שיש צידו אור תורה מחייהו [לתחיית המתים] וכל מי שאין צידו אור תורה אין אור תורה מחייהו, ומ"מ מסקינן שם דאפילו ע"ה שאין צוה אור תורה ג"כ יעמדו לתחיה צצכות החזקת התורה וכו', וסיים צסופו וז"ל, ואולם יקשה לי על מה שאנו צומרים צכל יום צתפלתינו מחיה מתים צרחמים רבים, על מה אנו צריכין לרחמים, הלא כל ישראל צודאי יש להם זכות של תורה וק"ש צכל יום [דלא גריעא מצתם תורה] והחזקת תורה, ואפשר